

**Ключові слова:** науково-дослідна робота, впровадження, електронний ресурс, блог.

*В статье отражен опыт внедрения результатов научно-исследовательской работы, выполненной научными работниками лаборатории управления профессионально-техническим образованием Института профессионально-технического образования НАПН Украины, что предусматривает предание огласке, распространение и использование продукции целевой группой пользователей в научной, образовательной и других видах социальной практики.*

**Ключевые слова:** научно-исследовательская работа, внедрение, электронный ресурс, блог.

*The article highlights the experience of implementing the results of research done by the scientists of the laboratory management vocational education Institute of Vocational Education NAPS of Ukraine, which includes the publication, distribution and use of products target group of users in scientific, educational, and other forms of social practice.*

**Keywords:** research work, introduction, electronic resource, blog.

УДК 159.147.33

**В.О. Уманець**  
м. Вінниця, Україна

### **ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У МАЙБУТНІХ ЕЛЕКТРОМЕХАНІКІВ З РЕМОНТУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЛІЧІЛЬНО-ОБЧИСЛЮВАЛЬНИХ МАШИН**

У Національній стратегії розвитку «Україна-2015» основним завданням визначено формування продуктивного потенціалу суспільства. Щоб його вирішити необхідно провести якісні реформування системи освіти і науки, привівши їх у відповідність до потреб нової економіки і суспільства знань. Нині, коли відбувається перехід від переважно експортно-сировинного до інвестиційно-інноваційного типу економічного розвитку, нарощування конкурентного потенціалу у вітчизняній економіці за рахунок національних переваг у науці, освіті та високих технологій, завдання навчальних закладів значно ускладнюється. Воно полягає не тільки в тому, щоб надати молоді загальну середню освіту і професію на відповідному рівні, а й щоб сформувати у неї потребу до постійного, неперервного навчання протягом усього життя, набуття нових, модернізованих спеціальностей та кваліфікацій. Отже, на перший план виходить проблема постійного оновлення змісту професійної освіти, постає потреба створення такої системи виховання і навчання, яка забезпечує ефективне функціонування нових видів діяльності.

Слід зазначити, що нині, коли розвиток науки і техніки відбувається «фантастичними темпами, «поглинаючи» території країн, континентів, створюючи передумови до виникнення різного роду протиріч і конфліктів», сама людина «стає однією з проблем науково-технічного прогресу» [1, с. 23]. Тому гостро постає питання про необхідність формування нової людини із «здібностями синтезувати знання» і, не гаючи часу, «включатися в технологічний процес». І. Грузков наголошує, що нині вперше ставиться питання про «невідповідність самої людини технологічному середовищу, що її оточує». Необхідно усвідомити, що в умовах посилення глобалізаційних процесів у економіці і в освіті, термін «дії знань, здобутих у навчальному закладі, різко скорочується». Тому здібності особистості мають швидко розвиватися при «нарощуванні спеціалізації» за менший проміжок діяльності. Отже, озброєння молодого покоління сучасних робітників базовими компетенціями на часі. Йдеться про освітні складові, які не можна віднести ні до загальноосвітніх, ні до власне професійних: уміння користуватися комп'ютером, базами даних, комунікаційними, презентаційними вміннями, користуватися іноземною мовою тощо.

Проблема підготовки кваліфікованих робітників завжди була в центрі уваги вітчизняних і зарубіжних учених. Питання організації навчання у професійно-технічних закладах

досліджували Р. Гуревич, А. Бугерко, Н. Ничкало; питання професійної підготовки кваліфікованих робітників, формування в них професійних знань, умінь і навичок досліджували М. Кадемія, В. Кобися, М. Копельчак, С. Мамрич, С. Тозюк, Т. Якимович. У наукових працях Л. Костельної, І. Лікарчука, Н. Падун розглянуто проблеми інтеграції теоретичного і виробничого навчання в процесі професійної підготовки, розвитку змісту і форм організації підготовки кваліфікованих робітників, структурування спеціальних знань і вмінь учнів ПТНЗ. Дослідження проблем професійної підготовки сучасних кваліфікованих робітників, формування в них фахових знань і професійних компетенцій продовжують Ю. Бадюк, О. Загіка, Н. Котляревська, А. Лавров, І. Мартинюк. І лише незначна кількість праць присвячена вивченню проблем формування базисних кваліфікацій та базових професійних компетенцій зокрема (розвиток професійного мовлення, застосування мультимедійних засобів у професійній підготовці тощо) у майбутніх кваліфікованих робітників (І. Бабій, С. Кізім).

Професійно-технічна освіта як складова цілісної освітньої системи має важливе значення у посиленні конкурентних переваг країни. Очевидно, що ця складова конкурентоспроможності потребує значно більшої уваги з боку держави. Безсумнівно, суспільство, побудоване на креативній економіці, потребує кадрів високої кваліфікації для повноцінного забезпечення гнучкого ринку праці. У зв'язку з цим актуалізується проблема підвищення якості освіти взагалі і професійної освіти і навчання зокрема. Тому підготовка кваліфікованих кадрів для різних сфер господарювання потребує «створення ефективної національної інноваційної системи, здатної конкурувати на світовому ринку технологій» [2, с. 2] і має розроблятися на абсолютно нових методологічних засадах.

Нині загальноновизнано, що чинні стандарти професійної освіти не відповідають потребам сучасного ринку праці. За час навчання майбутній фахівець має засвоїти мінімальний обсяг знань, умінь і навичок. Проте для сучасного виробництва, де відбувається потужна модернізація за рахунок упровадження прогресивних технологій, розроблених на основі наукових досягнень, цього замало. Після закінчення навчання у кваліфікованого робітника мають бути сформовані відповідні соціально-ціннісні, особистісні якості, які дадуть йому змогу адаптуватися на ринку праці, знайти своє місце, що відповідає знанням, можливостям і потребам. Адже теперішність вимагає з одного боку орієнтації освітніх послуг на вимоги замовника-роботодавця, а з другого, задоволення особистісних потреб у професійному зростанні людини. У зв'язку з цим виникає певна суперечність між світом технологій, який швидко змінюється, і традиційними способами навчання в професійно-технічних навчальних закладах, які не дають можливість сформувати необхідний рівень підготовки випускника - майбутнього робітника, оскільки завдання, які йому належить розв'язувати у процесі трудової діяльності, занадто складні.

**Метою нашої статті** є визначення базових компетенцій сучасного кваліфікованого робітника як складової змісту освіти в професійно-технічному навчальному закладі та способів їх формування.

**Завданням** заявленого дослідження є вивчення досвіду зарубіжних країн щодо розв'язання цієї проблеми в процесі підготовки кадрів для виробництва, розкриття ролі «наскрізних» умінь як фундаменту для подальшого підвищення кваліфікації, навчання впродовж усього професійного життя, кар'єрного та особистісного зростання робітників та визначення шляхів формування базових компетенцій у сучасному ПТНЗ. Вивчення наукових джерел, аналіз нормативних документів, статистичних даних та досвіду роботи свідчать про те, що вимоги до сучасного кваліфікованого робітника значно еволюціонували. Очевидним є те, що змінилося розуміння самого поняття цінності знань, його якості. Воно переведене в інший формат - компетентнісний (що саме здатний робити випускник професійно-технічного навчального закладу).

У зв'язку з цим відбувається пошук підходів і принципів підготовки робітників нової формації, активізувалася робота щодо розробки освітніх стандартів і змісту освіти нового покоління. Розпочалася консолідація роботодавців з педагогічними колективами професійно-технічних навчальних закладів, набуває розвитку соціальне партнерство у сфері професійної

освіти і навчання. Тобто, відбувається оновлення змісту управління процесом підготовки робітничих кадрів значною мірою шляхом теоретичного осмислення міжнародного досвіду. Його аналіз і узагальнення свідчать, що період переходу сучасної економіки від класично індустріального ринку праці, де домінували масові робітничі професії, до інформаційно-високотехнологічного, характеризується необхідністю кардинальних перетворень середньої професійної освіти у вищу.

Ще у 2004 р. К. Корсак писав: «На фоні цієї тенденції розпочата в Україні спроба законсервувати створену в довоєнні часи систему масової підготовки робочих, яку колись правильно називали «ремісничою», а нині «професійно-технічною», стратегічно помилкова» [3]. Аналогічні системи підготовки робітничих кадрів залишилися лише в окремих країнах. Більшість розвинутих європейських країн активно розвивають професійно-технічні профілі старшої середньої освіти, які існують практично скрізь, за винятком Великобританії. Наслідком цих змін є зникнення багатьох спеціальностей підготовки робітників для різних галузей професійної діяльності. Скрізь спостерігається тенденція до підготовки робітників з розширених (інтегрованих) спеціальностей. Нині європейські країни працюють над розв'язанням проблеми скорочення до «мінімально необхідної кількості профілів навчання». Паралельно здійснюється профілізація старшої середньої школи. К. Карсак зазначав, що пік «профілізації» в європейських країнах залишився позаду. Щодо України, то цей процес у середній загальноосвітній школі тільки розпочинається. І навіть якщо протягом двох-трьох років будуть розроблені відповідні навчальні плани і програми з профільного навчання, то чимало часу потрібно буде для створення відповідної матеріально-технічної бази, підручників в умовах фінансування сучасної школи за залишковим принципом, недосконалої законодавчої бази, відсутності зацікавленості роботодавців до цих процесів.

Досвід зарубіжних країн свідчить, що професійна підготовка в більшості країн перенесена у заклади вищої освіти. На практиці це зумовило появу великої кількості політехнічних та інших професійних інститутів, які стали основою вищої професійної освіти. Вони функціонують поряд з «мережею закладів університетського рівня», які видають «академічні» дипломи типу «А». У вищій професійній освіті вступають зазвичай ті, хто здобув середню професійну освіту. Програми навчання в цих закладах розраховані на 3-4 роки. Після закінчення видається диплом типу «В». Навчання в таких навчальних закладах коштує не так дорого, як в університетах. В європейських країнах сподіваються, що це дасть можливість охопити вищою освітою 100 % молоді у віці 18-23 років. Тому протягом останніх двадцяти років система вищої освіти поповнюється саме вищими професійними закладами, а не університетами [1]. У Канаді майбутні робітники також здобувають професійну освіту у вищих навчальних закладах (наприклад, Саскачеванський інститут прикладних наук і технологій, де навчається 41 тис. студентів). Перетворення вітчизняних вищих професійних училищ у такі професійні (політехнічні) інститути, на наш погляд, було б логічним і актуальним.

Отже, освіта має стати дієвим інструментом забезпечення соціально-економічного розвитку країни. Вже тепер педагогічні колективи працюють над реалізацією принципів організації навчально-виховного і навчально-виробничого процесу, а саме: випереджувальний характер професійної підготовки; неперервність; фундаменталізація; інтеграція професійної освіти, науки і виробництва; рівний доступ до здобуття якісної професійної освіти для різних категорій населення; гнучкість і взаємозв'язок процесу професійного навчання з реструктуризацією та подальшим розвитком економіки і зайнятстю населення, розвитком різних форм власності; поєднання загальноосвітньої і професійної підготовки; стандартизація; єдність професійного навчання і виховання; варіативність, індивідуалізація і диференціація тощо. Ця робота здійснюється, як правило, за рахунок внутрішнього потенціалу колективів. І, якщо своєчасно не буде розроблена нормативно-правова база переходу професійно-технічної (професійної) освіти і навчання на нові засади, освітньо-професійні стандарти підготовки кваліфікованих робітників відповідно до сучасних вимог, профінансоване оновлення (заміна) матеріальної бази навчальних закладів, то Україна ще довго буде належати до країн, статус яких

визначається як «країна з переважно експортно-сировинним типом економіки». У такому разі професійно-технічна освіта найкращих своїх випускників буде і далі постачати за кордон, оскільки кваліфікований робітник зможе отримати там заробітну платню, яка забезпечить йому достойний матеріальний рівень життя.

### Література:

1. Грузков И.В. Человек в глобальном мире и образование / И.В. Грузков // Интеллектуальные и инновационные технологии в управлении образованием НИЭУГТ2006: Материалы IX Международной научно-практической конференции / Автор, кол.: Т.Н. Рябченко, Е.Н. Павленко и др.; Невинномыский институт экономики, управления и права. — Невинномыск.: Изд-во НИЭУП, 2006. — С. 22-25.
2. Кравчук Л. М. Система цінностей, сформульованих у Конституції України, мала б стати основою для посилення конкурентних переваг країни / Л.М. Кравчук//Монітор конкурентоспроможності. — 2008. — № 1-2. — С. 2.
3. Корсак К. Модернизация или движение в противоположном направлении? // Зеркало недели. — № 7(482) 21-27 февраля 2004 г. — С. 3.
4. Україна у світових рейтингах конкурентоспроможності // Монітор конкурентоспроможності. — 2008. — № 1-2. — С. 4-5.
5. Освіта для конкурентоспроможної економіки в Україні: Національне якісне дослідження / Аналітична доповідь. Підготовлено Радою конкурентоспроможності України для Європейського Фонду освіти. — К., 2009. - 25 с.
6. Малафійк І.В. Дидактика: Навч. посіб. / І.В. Малафійк. — К. : Кондор, 2005. — 398 с.
7. Шуберт Ю.Ф. Внедрение современных информационных технологий в процесс изучения дисциплины «Инженерная графика» / Ю.Ф. Шуберт // Среднее профессиональное образование. — 2008. — № 7. — С. 29 - 31.
8. Опришко А.К. Формирование умений профессионально-личностной коммуникации у учащихся в образовательном процессе технического лица: автореф. дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.08. — Великий Новгород., 2007. — 25 с.

*У статті йдеться про необхідність формування у майбутніх робітників базових професійних компетенцій у процесі навчання в ПТНЗ. Це дасть їм змогу успішно розв'язувати широкий спектр завдань на виробництві і в сфері послуг, постійно підвищувати кваліфікацію, навчатися впродовж життя, будувати власну кар'єру, що задовольнить особистісні потреби і вимоги роботодавця, підвищить вартість робітничої сили на сучасному ринку праці.*

**Ключові слова:** базові професійні компетенції, підвищення кваліфікації, ціна робітничої сили.

*Формирование у будущих рабочих базовых профессиональных компетенций в процессе обучения в профессионально-технических учебных заведениях позволит им решать широкий спектр задач на производстве и в сфере обслуживания, постоянно повышать квалификацию, учиться на протяжении всей жизни, что удовлетворит потребности личности и требования работодателя, повысит цену рабочей силы на современном рынке труда.*

**Ключевые слова:** базовые компетенции, повышение квалификации, цена рабочей силы.

*Forming of basic professional competence of future workers while studying at vocational schools will let them solve the wide spectrum of tasks at production lines and in the field of service, constantly advance their qualification, study during all their life. These factors will satisfy the necessities of personality and requirements of employers, will promote the cost of labor force at the modern labor market.*

**Keywords:** basic professional competence, training, cost of labor force.